

Neufeld György A Fiaival

Ez volt a régi lakásunk. A Metropol kávéház fölött laktunk, az első emeleten. A kávéház közvetlenül a nagy Szamos-híd mellett, a mostani Horea út elején volt. A háború előtt főleg zsidók jártak oda. A kávéház a háború után megszűnt, egy textilvállalatnak lett ott a raktára. A fölötté lévő bérháznak volt egy belső udvara, és körben volt egy gang. A fénykép ezen a gangon készült. Valakit megkértünk, talán éppen a feleségemet, hogy az én gépemmel fényképezzen le. Gabi, a kicsi, 5 éves, Andris 11 éves lehetett. A nagyobbik fiam ott halt meg, abban a lakásban. Kb. 30 éve költöztünk el abból a lakásból.

Mind a két gyerekünk tökéletesen tudta, hogy zsidók vagyunk, hogy ők zsidók. Akkoriban mind a ketten a tanügyben voltunk, a feleségem tanárnő volt az Apáczai Csere János iskolában, én pedig adjunktus a röntgenklinikán. Ha a legkisebb vallási momentum rólunk kiderül, mind a kettőnket kirúgnak a tanügyből. A gyerekeket viszont, a két gyerek között hat év korkülönbség volt, nem akartuk úgy nevelni, hogy kétszínűek legyenek, hogy az iskolában adják a nagy pionírt, itthon pedig kapjanak egy zsidó nevelést. Nem akartam hazugságokra nevelni. Nem akartam, hogy például a gyerekeknek eljárjon a szájuk az iskolában, hogy ünnepnapokon voltunk a templomban. Viszont azt sem akartam, hogy menjünk a templomba, s majd rájuk parancsolják: "Nehogy ezt megmondd az iskolában!" Így nagyon-nagyon elhalványultak ezek a vallási dolgok, de nagyon tudatosítottuk mind a két gyerekben, hogy ők zsidók. De nem metéltük körül őket [lásd: körülmetélés], mert azt is felügyelték akkor a kórházakban. Bár micvát sem tartottunk, mert ha megtudták volna, kirúgják Ágit is, és kirúgnak engem is az állásunkból.

A gyerekekkel nagyon jó volt a kapcsolatunk. Két teljesen ellentétes típusú gyerek volt. Közös vonásuk csak annyi, hogy mind a kettő jó matematikus volt, és nagyon jó volt a zenei érzékük. A nagyobbik fiam, Andris borzasztó verekedős volt. Tisztelték egyrészt azért, mert nagyon erős, másrészt, mert nagyon okos gyerek volt. Mindig segített a gyengébbeknek, szerették az osztálytársai. Egyszer összeverve érkezett haza, s mikor kérdelem, mi van, mondja, hívatnak az iskolába, és hogy egy osztálytársa azt mondta neki, hogy "Jidan puturos!" [Büdös zsidó (román)].

Nem szólok semmit, másnap bemegyek az iskolába, az osztályfőnöke kicsit zavarba jön, s mondja nekem -- persze románul: "Kérem szépen, én nagyon kínos helyzetben vagyok, Andris összeverekedett az egyik fiúval, akinek az apja szekuritátés őrnagy [lásd: Securitate]. A fiam annyira összeverte, annyira vérzett az orra a fiúnak, hogy a mentőket ki kellett hívni, és ez a szekuritátés őrnagy egy nagy cirkuszt csapott, és Andrist ki kell zárjuk az iskolából." Én egy kicsit gondolkodom, hogy mit mondjak neki, s akkor ő megszólal, hogy "Esetleg kéne, ön találkozzon a gyerek apjával, az őrnaggal, itt nálam és próbáljanak megbékülni." "Nekem nincs mit tárgyalni a gyerek apjával. Andris összeverte, a törvények szerint járjanak el, de volna egy kérdésem." "Tessék!" "Nem tudja, hogy miért verekedtek össze?" "Nem, nem, hát olyan súlyosan össze volt verve, hogy eszünkbe sem jutott, hogy kutassuk, hogy mi volt a verekedés oka. Rendszerint valami gyerekség szokott lenni." Mondom: "Hát nem éppen gyerekség. Hallgasson ide: az én szüleimet deportálták azért, mert zsidók voltak, az én barátaimat deportálták, mert zsidók voltak, engem elvittek munkaszolgálatra, mert zsidó vagyok. A verekedés azért történt, mert ez a fiú azt mondta az én fiamnak, hogy jidan puturos, bűdös zsidó. Nekiment annak a fiúnak, és nekem nincs erkölcsi jogom, nincs morális jogom, hogy ezért az én fiamat megbüntessem. Büntessék meg az iskola és az ország törvényei szerint, én az én fiamat még le sem hordhatom ezért." Az ajkába harapott, azt mondja nekem, hogy ő ezt nem tudta, ki kell vizsgálják a dolgokat, természetesen meg kell kérdezzék a gyerekeket, és meg kell beszélni. Kéri, hogy holnapután menjek be megint hozzá, addig ő felveszi a kapcsolatot. Azt mondom neki: "Én nem jövök be. Nincs miért bejöjjek. Ez történt, az én álláspontom ez, a dolgok folynak tovább." A dolog elsimult, semmi nem történt, azt a gyereket a következő évben elvitték az iskolából. Nem tudom, hogy miért, én sosem érdeklődtem. Nemsokára rá, 16 évesen meghalt Andris [betegségben].

A Gabi fiam pont az ellenkezője volt. Gabiban nagyon komoly zsidó érzés volt, amit én beleneveltem. Nem vallási dolgok, hanem hogy ő kell vállalja a zsidóságát. Elvégezte a politechnikát [Politechnikai Egyetem] Bukarestben, soha nem panaszkodott arra, hogy hátrányba került volna azért, mert ő zsidó. Aztán a fiam kiment Izraelbe, Haifán dolgozott. Miután elvégezte a nyelvkurzust, behívták egy négy hónapos kiképzésre. Azzal nem volt semmi baj. Ő előzőleg, még az egyetem előtt itt, Kolozsváron volt katona. Akkoriban az egyetem előtt volt a katonaság. Izraelben kellett válasszon, hogy milyen pótkiképzést kapjon: egészségügyit vagy utászt, ő az előbbit választotta. Kapott egy egy hónapos egészségügyi kiképzést, s aztán visszakerült a munkahelyére, egy gyárban dolgozott. Viszont ott 45 éves korig minden évben minden férfit behívnak hat hétre. És az ő egysége valahogy a lakóhelyéhez közel került. Emlékszem, egyszer akkor voltunk Izraelben a feleségemmel, amikor ő éppen ezt a hathetes időt töltötte le, minden este kiborulva, idegesen került haza, pedig ő nagyon-nagyon nyugodt természetű. Azt mondja: "Parancsot kapok, hogy egy arab házba, ahol történt valami merénylet zsidók ellen, menjek be keresni a terroristákat. Berúgom az ajtót, látok egy személyt, lövök. Az a személy lehet egy nő, és lehet egy gyerek. Nekem nincs annyi időm, hogy megnézzem, ki az, hogy egy nő-e vagy egy gyerek. Lehet, hogy egy terrorista. Ha nem lövök, ők lőnek le engem. Hát ez nekem nem kell!" Annyira tönkrement az alatt a hat hét alatt, amíg én ott voltam, hogy alig bírtam bele lelket verni. Nem maradt Izraelben, Kanadába költözött, most Torontóban él.